

KOMMUNEPLANEN NORDREISA MOT 2030

Under arbeid

Særtrykk innholdsfortegnelse og kap. 2-5

Versjon 27.02.2012

1. INNLEDNING	6
1.1 PLANENS RETTSVIRKNING OG VIRKEOMRÅDE	6
1.2 KOMMUNENS HANDLINGSROM	6
1.3 PLANPROSESSEN.....	6
2. VISJON OG PROFIL	6
2.1 VÅR IDENTITET OG VERDIGRUNNLAG.....	7
2.2 VISJON FOR NORDREISASAMFUNNET MOT 2030	8
3. RAMMEBETINGELSER OG FAKTAGRUNNLAG	9
3.1 NASJONALE OG REGIONALE FØRINGER.....	9
3.2 LOKALE FØRINGER – PLANER	9
3.3 BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN I NORDREISA.....	10
3.3.1 <i>Drøfting av treffsikkerhet i fremskriving av folketall.....</i>	<i>11</i>
3.4 UTSIKTSANALYSE FOR NORD-TROMS MOT 2015	12
3.5 UTSIKTSANALYSE FOR BEFOLKNINGEN I NORDREISA MOT 2030	13
3.6 ENDRINGER INNENFOR NOEN ALDERSGRUPPER - KOMMUNENIVÅ	14
3.6.1 <i>Barnehagealder – 0-5år</i>	<i>14</i>
3.6.2 <i>Grunnskolealder 6 – 15 år</i>	<i>14</i>
3.6.3 <i>Videregående skole 16-19 år.....</i>	<i>15</i>
3.6.4 <i>Voksengruppa 35-49 år</i>	<i>15</i>
3.6.5 <i>Pensjonistene 67 – 79 år</i>	<i>15</i>
3.6.6 <i>Eldregruppa 80-89 år</i>	<i>16</i>
4. NORDREISASAMFUNNETS VIKTIGSTE UTFORDRINGER MOT 2030	16
5. SUKSESSFÅTORER FOR NORDREISA MOT 2030?	17
5.1 "DEN STORE ATTRAKTIVITETSKONKURRANSEN"	17
5.1.1 <i>Vår viktigste målgrupper.....</i>	<i>18</i>
5.1.2 <i>Prioriterte innsatsområder</i>	<i>19</i>
5.2 INKLUDERENDE LOKALSAMFUNN – ET ÅPENT STED	20

	3
5.2.1	Prioriterte innsatsområder 20
5.3	FOLKEHELSE – PÅVIRKNING FORAN BEHANDLING 21
5.3.1	Prioriterte innsatsområder 21
5.4	ØKONOMISK HANDLEFRIHET 24
5.4.1	Prioriterte innsatsområder 26
6.	SYSSELSETTING OG NÆRINGSPOLITIKK 27
6.1	NORDREISAS FORTRINN SOM NÆRINGSKOMMUNE (OPPDATERES GL)..... 27
6.2	ORGANISERING OG OPPGAVER I KOMMUNENS NÆRINGSARBEID (OPPDATERES BB) 28
6.3	STATUS OG PROBLEMSTILLINGER..... 29
6.3.1	Jordbruksnæring..... 30
6.3.2	Skogbruket 32
6.3.3	Handel og service - regionsenteret..... 33
6.3.4	Reindrif..... 35
6.3.5	Fiskeri og havbruk 35
6.3.6	Bygge og anleggsnæringene 36
6.3.7	Transport..... 36
6.3.8	Naturopplevelser og reiseliv..... 37
6.3.9	Forvaltningsknutepunkt – naturforvaltning som næring 37
6.3.10	Helsenæringer..... 39
6.3.11	Mineralnæring 39
6.3.12	Petroleum og maritim sektor 39
6.4	NÆRINGSTEMA I AREALDELEN 40
6.4.1	Behov for næringsområder i kommuneplanen..... 40
6.4.2	Beskrivelse av arealformålene for næring..... 40
6.4.3	Annen næringsrelaterte arealbruk 42
7.	UTDANNINGS- OG OPPVEKSTPOLITIKK 42
7.1	KVALITET I BARNEHAGE OG SKOLE 42
7.2	BARNEHAGE 43
7.2.1	Vurdering av barnehagebehovet mot 2025 43

	4
7.2.2	<i>Forslag til barnehagestruktur 2013 - 2025</i> 45
7.3	GRUNNSKOLE 46
7.3.1	<i>Vurdering av behov for skoleplasser mot 2030</i> 48
7.4	VIDEREGÅENDE OPPLÆRING (OPPDATERES GL)..... 48
7.5	HØYERE UTDANNING (OPPSTARES GL) 49
7.6	GENERELLE MÅL FOR UTDANNINGS- OG OPPVEKSPOLITIKKEN 49
8.	BOSETTINGS- BOLIG OG FRITIDSBOLIGPOLITIKK 50
8.1	BOLIGMARKEDET I NORDREISA (OPPDATERES GL) 50
8.2	BOSETTINGSPOLITIKK (OPPDATERES RB/GL) 52
8.2.1	<i>Problemstillinger</i> 52
8.3	BOLIGPOLITIKK (OPPDATERES GL) 53
8.3.1	<i>Vurdering av fremtidig boligbehov</i> 55
8.3.2	<i>Problemstillinger</i> 55
8.4	FRITIDSBOLIGPOLITIKK (OPPDATERES GL/RB) 56
8.5	AREALPLAN 57
9.	FRIVILLIGHETSPOLITIKK. KULTUR, IDRETT OG FRILUFTSLIV (OPPDATERES RB) 57
9.1	PROBLEMSTILLINGER 57
9.2	IDRETT..... 58
9.3	KULTUR 58
9.4	FRILUFTSLIV 59
9.5	ANDRE FRIVILLIGE ORGANISASJONER..... 59
9.6	MÅL FOR FRIVILLIGHETSPOLITIKKEN. KULTUR, IDRETT OG FRILUFTSLIV 59
9.7	KULTUR, IDRETT OG FRILUFTSLIV I AREALPLAN..... 59
10.	HELSE-, OMSORGS- OG SOSIALPOLITIKK 62
10.1	KOMMUNALE HELSETJENESTER 62
10.2	PLEIE OG OMSORG 62
10.2.1	<i>Tjenestebehovet i planperioden</i> 64
10.2.2	<i>Sosialtjenester</i> 66
10.2.3	<i>Ikke kommunale helsetjenester</i> 66

10.2.4	<i>Mål for helse-, omsorgs- og sosialpolitikk</i>	66
11.	INFRASTRUKTUR OG SAMFERDSELPOLITIKK	66
11.1	POLITIKK FOR FDV AV KOMMUNALE BYGG OG ANLEGG	66
11.2	RIKSVEIER OG VEILØSNING I SENTRUM (OPPDATERES GL)	67
11.3	KOMMUNALE VEIER OG VEILYS	70
11.4	VANN OG AVLØP.....	71
11.5	KOMMUNALE BYGG.....	71
11.5.1	<i>Vurdering av tilstand</i>	71
11.5.2	<i>Forvaltning, drift og vedlikehold</i>	72
11.5.3	<i>Kommunen som eier av bygg utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde</i>	72
11.6	SAMFERDSEL OG KOLLEKTIV	72
11.7	HAVNER.....	72
11.8	TILRETTELEGGING OG SERVICE FOR LANGTRANSPORT.....	73
11.9	BREIBÅND (OPPDATERES GL).....	73
11.10	GRAVLUND /KIRKEGÅRD (OPPDATERES RB)	73
12.	NATURRESSURS- OG MILJØPOLITIKK	73
13.	RISIKO OG SÅRBARHETSPOLITIKK	74
14.	REKRUTTERINGS- OG OMDØMMEPOLITIKK	74
15.	EIERSKAPSPOLITIKK	74
15.1	SELSKAPER MED KOMMUNALT EIERSKAP (UTENFOR ORD KOMM VIRKSOMHET)?	74
15.2	ANDRE FORETAK.....	74
15.3	ANDRE ORGANISASJONER MED KOMMUNAL MEDVIRKNING	75
15.4	MÅL FOR EIERSKAPSPOLITIKKEN	75
16.	REGIONALPOLITIKK – NORDREISA I NORD-TROMS OG TROMS	75
17.	TJENESTEUTVIKLING	77
17.1	KOMMUNEORGANISASJONEN.....	77
17.2	FOKUS PÅ TJENESTEKVALITET.....	77
17.3	ORGANISERING AV TJENESTENE	77

1. Innledning

1.1 Planens rettsvirkning og virkeområde

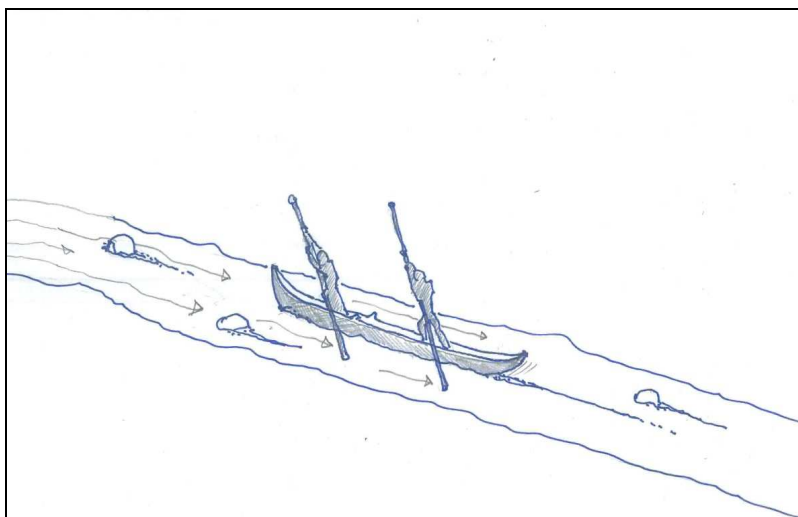
1.2 Kommunens handlingsrom

1.3 Planprosessen

2. Visjon og profil

Hvor ønsker vi at Nordreisa skal være om 20 år? Hvordan ser det ut der, og hvem er vi da?

Veien frem mot en visjon er på en måte som denne lille historien;

Vi står i båten på elva. Motstrømmen er sterk, og det virker som den blir sterkere for hvert tak. Tror jammen det har blåst opp litt motvind også. Har det regnet mye innlands? Vi har noen valg fremfor oss og noen har vi allerede tatt. Vi vet at vi ikke må slappe av eller gi oss. Da vil strømmen ta tak i baugen og dra båten nedover elva i større og større fart. Kanskje krenger vi mot en stein eller tipper hele båten. Nei- det vil vi ikke – det er vi sikker på!

Men hva skal vi gjøre videre?

Skal vi legge oss på stakstanga, akkurat nok, sånn at vi blir stående der vi er. Bare sørge for å holde baugen mot strømmen? Der kan vi stå og vente til motstrømmen blir svakere – hvis den blir det. Her er det for så vidt god utsikt. Fin natur, fuglesang og en grei fiskeplass rett foran båten.....

Nei.....kanskje vi heller skal dra på videre. Oppover, mot strømmen. Har vi styrke nok til det? Kan vi egentlig dette med staking godt nok? Rundt neste sving - der har vi hørt at alt er bedre.

Vi har ikke vært der, men tror nok det er en fin plass. Hva heter plassen? Hvordan vil vi føle oss når vi kommer frem? Utslitt av den harde turen, eller glad og fornøyd for å ha klart det? Hvem vil vi møte, og hvem håper vi er der?

Bildet med Elvebåten / Stakebåten er ikke tilfeldig valgt. Den er Nordreisas symbol. Den symboliserer vår egenart og kultur – også i et fremtidsperspektiv; der elvebåten alltid går fremover i motstrøm så vel som medstrøm. Elvebåten/stakebåten er derfor også et symbol på Nordreisaværingene selv. Vi farer målbevisst frem, med passelig fart i vanskelig terreng. Overkommer hindringer, i høy og lavvann, i mot og medstrøm. Og lasten, den kommer alltid trygt frem.

Veien mot en visjon krever at vi snakker litt om ambisjonsnivået;

- **Vil vi holde oss der vi er?** Dvs. satse på å bli bedre på det vi allerede driver med. Bruke minst mulig ressurser, men nok til at vi ikke faller bakover.

eller

- **Vil vi fremover?** Dvs. utvikle oss. Ikke bare bli bedre, men best på noe! Helst basert på våre fortrinn, men kanskje også på noe nytt? Vi vet at det er krevende. At vi må få tilført energi i form av gode idéer, kunnskap, skaperglede, gjennomføringsevne og vilje.

Når vi har bestemt oss for dette – så kan vi begynne å beskrive den plassen vi ønsker å være på om 20 år. Hvordan ser det ut der? Hvem er vi som personer når vi kommer frem? Hva er det med oss som har gjort at vi kommer oss dit. Hva har vi av bagasje og last som vi kan bruke? Noe vet vi om – natur, verneområder, kvenkultur, laksefiske, elva, sand og grus, en veldig kompetent og ganske omfangsrik helsenæring, studiesenter og videregående skole, skilinje, regionsenterrolle, regionsenter, regionalt handelssenter – og mer?

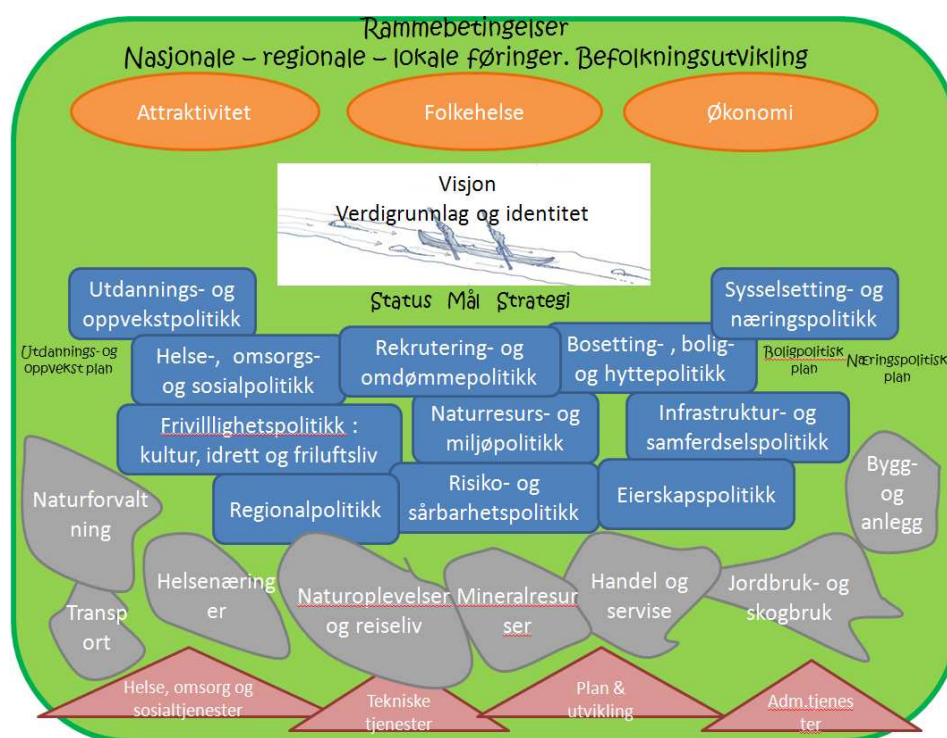
Når vi har klart å gjøre denne beskrivelsen godt – ja da har vi retningen for fremtidens Nordreisa. Da har vi vår visjon!

2.1 Vår identitet og verdigrunnlag

Har vi en offisiell identitet og en folkelig identitet? I 1886 ble Nordreisa kommune skilt ut som egen kommune fra Skjervøy kommune. Rammen for kommunens virke var Formannskapsloven med sin todelte ledelse ved ordfører og rådmannen med kommunestyret som øverste ledelse. Inntil omkring 1970 hadde offisiell politikk i Nordreisa fornorskning som mål og virkning for all offisiell virkeområder som skole-, helse- og kultursektoren. Fra 1980-åra skjer en offisiell erkjennelse i Nordreisa og Nord-Troms om at kvens og samisk kultur også er en del av vår kultur og identitet sammen med det norske. Som følge av bedre og mer kommunikasjon og informasjon med både Europa og verden er vi nå en del av globaliseringen. I vår hverdag møter vi nå mennesker fra mange land og kulturer i alle sektorer. Er tiden inne for å redefinere vår identitet ved å åpne oss for ny og flere kulturer? – eller har vi ikke noe valg? Er det en strategi å søke å bli et multikulturelt samfunn for å nå våre mål om økonomi som gir oss handlingsrom, om folkehelse som gir et godt liv og et variert tilbud på arbeidsplasser, kulturelle møteplasser og botilbud for å øke vår attraktivitet?

Hvilke verdier har vi som samfunn som vi ønsker å legge til grunn for vår utvikling?

Figur 1: "Kommunplankartet"

2.2 Visjon for Nordreisasamfunnet mot 2030

Ikke formulert

3. Rammebetingelser og faktagrunnlag

Kommuneplanen utarbeides innenfor rammer hvor de viktigste er;

- Nasjonale og regionale føringer. Lovverk, stortingsmeldinger, nasjonale planbestemmelser mv som kommunen bør eller må forholde seg til i utarbeidelsen av planen.
- Kommunale planer og prinsippvedtak. Planer og vedtak som skal gjelde og som skal legges til grunn i kommuneplanleggingen.
- Faktagrunnlag. Ulike fakta om kommunen som beskriver en nåsituasjon eller som vi må forholde oss til i fremtiden. Kilder til faktagrunnlaget er eks statistisk materiale og faglige betraktninger. Faktagrunnlaget som denne planen bygger på er oppsummert i dokumentet "hvordan står det til" fra mai 2011.

3.1 Nasjonale og regionale føringer

Gjennom ulike dokumenter fra Storting og Regjering gir staten til kjenne politiske føringer og forventninger til kommunene. Særlig når det gjelder spørsmål knyttet til arealforvaltning og utbyggingsmønster, er det en tydelig forventning om at nasjonale interesser blir fulgt opp gjennom kommuneplanleggingen. De viktigste føringene er:

3.2 Lokale føringer – planer

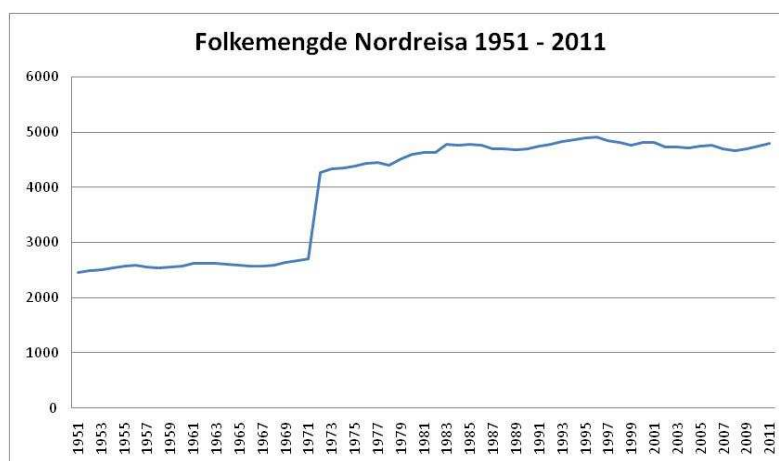
- Kommunedelplan for friluftsliv og fysisk aktivitet
- Stedsutviklingsplanen 2005
- Kommunedelplan for klima og energi 2010
- Helse og omsorgsplan
- Rus- og psykiatriplan
- Kompetanseplan for helsepersonell
- Strategisk næringsplan for Nord-Troms

IKKE UTFYLLENDE LISTE

3.3 Befolkningsutviklingen i Nordreisa

Sett ut fra utviklingen de siste 50 år, kan vi si vært betydelig folketilvekst¹ i Nordreisa som vist i figuren under. Foreløpig folketallstopp kom i 1996 (4919 innbyggere). Etter utvidelsen av kommunen i 1972 er det stor netto innflytting og fødselsoverskudd som er grunnlaget for at Nordreisa ser ut som i dag.

Figur 2: Befolkningsutvikling Nordreisa 1951-2011. Sammenslåing av Nordreisa og deler av Skjervøy i 1972 viser et tydelig brudd i linja

Det har vært *fødselsoverskudd* i Nordreisa gjennomsnittlig både på 70-tallet, 80-tallet og 90-tallet. Det betyr at det er flere fødte enn døde gjennomsnittlig hvert 10-år. De første 10 årene av 2000 tallet har det, gjennomsnittlig sett, vært et lite fødselsunderskudd i Nordreisa. Det har først og fremst sammenheng med lavere barnetall enn i 10 årene før. Dette igjen som følge av færre personer i foreldregenerasjonen. Fødselstallene i kommunen har i perioden fra 1997 – 2010 variert mellom maksimum 74 (2000) og minimum 34 (2001).

Antall døde varierer i samme periode mellom maksimum 61 (2002) og minimum 38 (1997).

Folketall og demografi i Nordreisa preges mye av stor inn og utflytting. Som distriktskommuner flest flytter om lag 50% av hvert kull ut av kommunen, en del returnerer til hjemkommunen slik at det *varige flyttetapet* av hvert kull i Nordreisa ligger på ca 20% for kvinner og 30% for menn. Nordreisa kommune har størst netto flyttetap til by-regionene sørpå og til Tromsø. Netto innflytting kommer primært fra kommunene i Nord-Troms, særlig Kåfjord. Det varige flyttetapet kompenseres delvis av innflytting. I Nordreisa anslås det at mellom 40 og 50% av

¹ Positiv eller negativ folketilvekst er en konsekvens av hovedfaktorene; **Netto fødselsoverskudd** = fødte – døde og **Netto flytting** = innflytting – utflytting

voksenbefolkningen til en hver tid er tilflyttere. Det viser seg imidlertid også at en stor andel av tilflytterne flytter ut av kommunen igjen og er således "gjennomflyttere".

3.3.1 Drøfting av treffsikkerhet i fremskriving av folketall

En av de viktigste premissene for planlegging er analyser av folketallsutvikling og sammensetning av årsgrupper i årene fremover. Blant annet Statistisk sentralbyrå utarbeider slike analyser for kommuner hvor det legges til grunn forventninger i bla. barnetall, dødelighet og flytting. De endringer som måtte skje i disse forutsetningene vil naturligvis bety noe for treffsikkerheten i disse modellene. Nordreisa kommune hadde behov for en mer systematisk gjennomgang av befolkningsutsiktene for kommunen samt en vurdering av de resultatene en får frem gjennom

FAKTA: Statistisk sentralbyrå (SSB) har i sin siste fremskriving anslått folketallet i Nordreisa til sammenhengende å øke de neste 20 årene, opp mot 5072 personer i 2030 etter sitt midtre alternativ (MMMM). En generell grunn for at tallene blir høye, er at SSB forutsetter høyere innvandring til Norge enn det landet historisk har hatt, i kombinasjon med at det økte innslaget av innvandrere etter ankomst forutsettes å flytte innenlands på samme måte som de norskfødte gjør. Dette er en kime til overvurdering i de kommuner og regioner som har færre innvandrere enn gjennomsnittet, siden innenlandsk innflytting til kommuner flest inkluderer en del tilbakeflyttere av personer som midlertidig har bodd andre steder. Som i distriktskommuner flest utgjør tilbakeflytterne til Nordreisa (personer som har vokst opp i kommunen) omtrent 35 prosent av all innflytting. Tilbakeflyttingen skjer gjerne i familieetableringsfasen, altså etter at utdannings- og ungdomstiden er tilbakelagt. Nordreisa ser ut til å ha sterkere innflytting av familier hvor barna allerede er født når familiene flytter inn, enn av personer som etablerer seg i kommunen før barna blir født. Dermed er foreldregruppen konsentrert rundt alderstrinn litt høyere oppe på alderskalaen enn ved etablering (35-45 år). Småbarnsfamilienes flytteeatferd har endret seg nokså sterkt i Nordreisa de siste årene. Tradisjonelt har Nordreisa hatt nettoutflytting av barnefamilier. De siste fem årene sett under ett har kommunen fått snudd dette til en klar nettogevinst. Den konsentrerer seg utelukkende til det nevnte foreldresjiktet i alder 35-45 år, og gjelder barn som er født

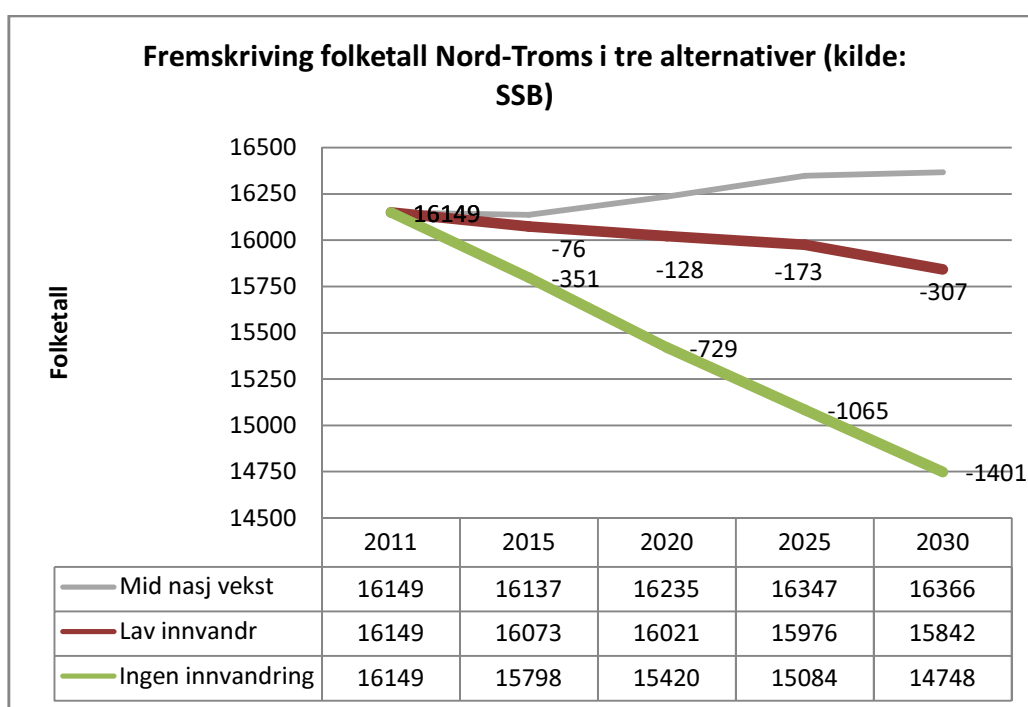
NIBRs nye utsiktsanslag greier til tross for det positive ved dette likevel ikke å løfte folketallet opp på samme måte som SSBs fremskrivninger gjør. Uansett hvor langt vi går i å bygge den bedre familietilflyttingen inn som et varig element i flytteeatferden, eller hvor langt vi går i å forlenge tendensen til økt levealder for kommende årskull av eldre, klarer ikke utsiktsmodellen å holde folketallet i Nordreisa over 4800 personer lenger enn til en gang mellom 2020 og 2025.

disse metodene. Vi fikk utarbeidet et notat av Norsk institutt for by og regionsforskning (NIBR) v/ Kjetil Sørli².

3.4 Utsiktsanalyse for Nord-Troms mot 2015

Folketallsutviklingen i Nord-Troms samlet³ har et noe annet mønster enn beregningene for Nordreisa. Det er ikke utarbeidet rapporter for Nord-Troms som for Nordreisa, så fremskrivingene bygger på tre av alternativene fra statistisk sentralbyrå. Det er allikevel sannsynlig at også Nord-Troms samlet også vil preges av mindre innvandring enn forventningene for landet som helhet, og at dette vil påvirke folketallsutviklingen. I tabellen under er det synliggjort tre alternativer hvor vi legger til grunn at sannsynlig utvikling beskrives av fremskrivingsalternativene "lav innvandring" eller "ingen innvandring" og at alternativet "middels nasjonal vekst" gir for positive anslag. Sett ut fra NIBR sin analyse for Nordreisa er fremkommer alternativet "ingen innvandring" som mest sannsynlig også for Nord-Troms samlet.

Figur 3: Fremskriving av folketall samlet for Nord-Troms i tre alternativer

I fremskrivingene forventes det større eller mindre nedgang i folketall i alle kommunene. En nærmere analyse av tallene i alternativet "lav innvandring" viser at det er anslått til dels store endringer i aldersfordelingen. Samlet sett en økning av pensjonister og eldre (alder 67+) fra 16 % av totalt folketall i 2011 til ca 25% i 2030. Samtidig anslås en reduksjon av andelen arbeidstakere

² Befolkningsutsikter for Nordreisa kommune. Kjetil Sørli NIBR. Mars 2011 .

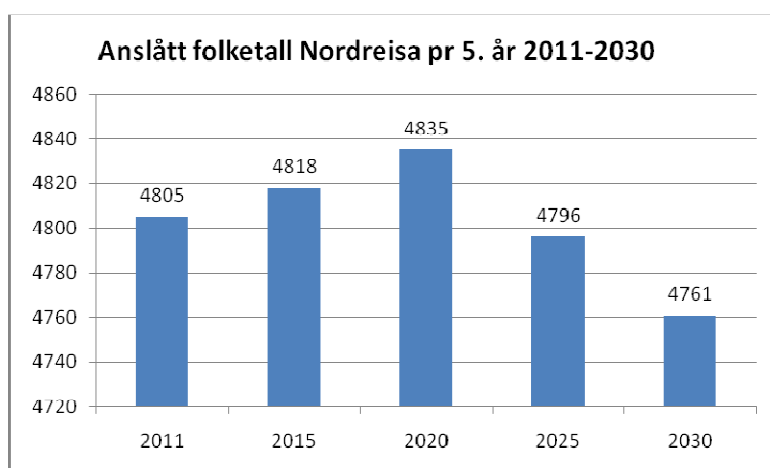
³ Kommunene Storfjord, Lyngen, Skjervøy, Kåfjord, Nordreisa og Kvæangen

(alder 16-66 år) fra 65 % i 2011 til 57 % i 2030. I rene tall ca 1200 flere alderspensjonister og 1300 færre arbeidstakere.

Hvis disse fremskrivingene slår til vil en stadig større andel av befolkningen i Nord-Troms bo i Nordreisa (29% i 2011 – 32% i 2030). Hvorvidt dette betyr at Nordreisa får større betydning som motor i regionen er uvisst.

3.5 Utsiktsanalyse for befolkningen i Nordreisa mot 2030

Det anslås at folketallet i Nordreisa vil øke litt mot 2020 (+30 pers fra 2011) for deretter å synke noe mot 2030 (- 74 pers fra 2011). For kommunen er det endringer i befolkningssammensetningen, dvs fordeling mellom aldersgrupper, som betyr mest. Her vil det, hvis det ikke skjer vesentlige endringer mht. flytting, fruktbarhet, dødlighet de neste 10-15 årene – så vil befolkningssammensetningen i Nordreisa være betydelig annerledes i 2030 enn i 2012.

Figur 4: Viser registrert folketall for 2011 og anslått folketall ved inngangen til hvert år hhv 2015, 2020, 2025 og 2030

Tabell 1: Folketall 2011 på aldersgrupper og sannsynlig relativ endring mot 2030

(Kilde: NIBR. Befolkningsutsikter for Nordreisa kommune. 2011)

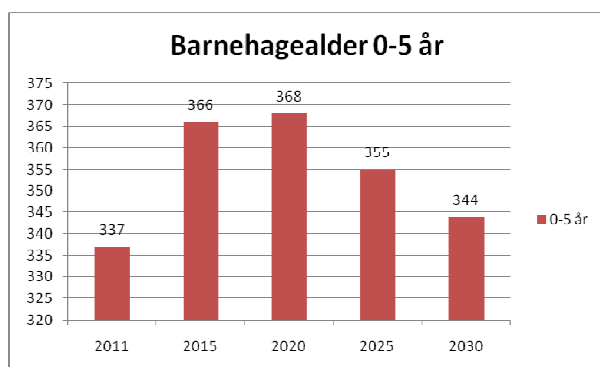
	2011	2015	2020	2025	2030
	Antall		Relativ endring		
0-5 år	337	29	31	18	7
6-15 år	607	-33	-12	42	46
16-19 år	278	-11	-40	-58	-14
20-34 år	789	-8	24	-2	-26

35-49 år	1001	-54	-157	-267	-279
50-61 år	745	-10	3	41	-24
62-66 år	327	-15	-27	-47	-30
67-79 år	473	113	207	229	175
80-89 år	201	2	4	40	105
90 år +	47	0	-3	-5	-4

3.6 Endringer innenfor noen aldersgrupper - kommunenivå

Noen av aldersgruppene omtales også i kapittelet om kommunens tjenestetilbud. Da med en nærmere vurdering av konsekvenser for de enkelte tilbudene.

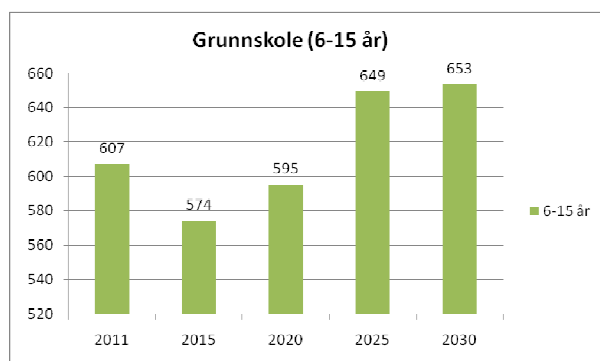
3.6.1 Barnehagealder – 0-5år

Antallet barn i barnehagealder ved inngangen av 2011 er på 337 personer. Det antas at antallet barn i denne gruppen vil øke med 9% mot 2020 (31 personer) og med om lag 2% mot 2030 (7 personer).

Aldersgruppa 0-5 år vil antallsvis være større i hele planperioden enn i 2011. Størst antall vil være i 2020 med 30 flere barn enn i dag.

3.6.2 Grunnskolealder 6 – 15 år

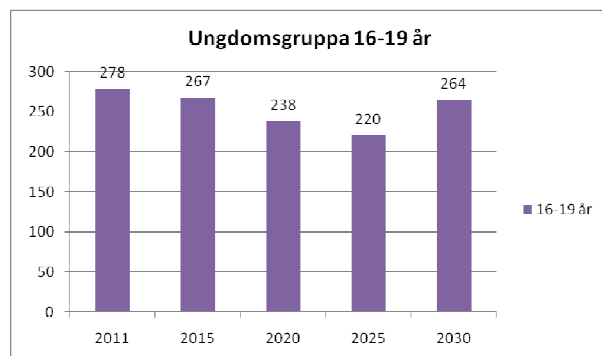
Antallet barn i grunnskolealder ved inngangen til 2011 er 607 personer. Det antas at antallet personer i denne gruppen vil avta først i planperioden med 2-5% (12-33 personer). For deretter å øke betydelig igjen mot 2025 og 2030 (42-46 personer).

Aldersgruppa 6-15 år vil være mindre det første tiåret enn i dag. I tidsperspektiv 15-20 år vil antallet i denne gruppa være betydelig større

enn i dag.

3.6.3 Videregående skole 16-19 år

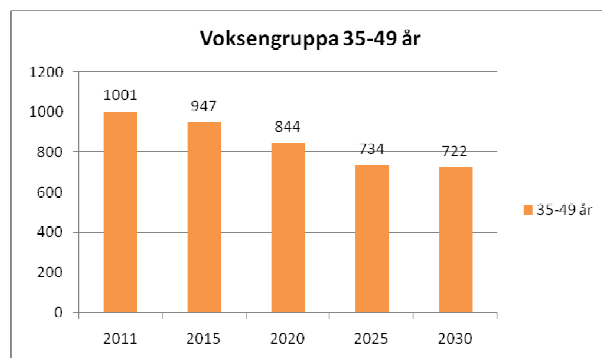

nedgang mot 2025 (21%).

Antallet barn i ungdomsgruppa 16-19 år er ved inngangen til 2011 på 278 personer. Gruppa reduseres i hele planperioden, med størst virkning mot 2025 med hele 21%. Deretter noe mindre reduksjon mot 2030.

Aldersgrippa 16-19 år vil være mindre i hele planperioden enn i dag. Elevgrunnlaget til videregående skole fra Nordreisa vil gå ned i planperioden med 10 – 60 personer. Mest

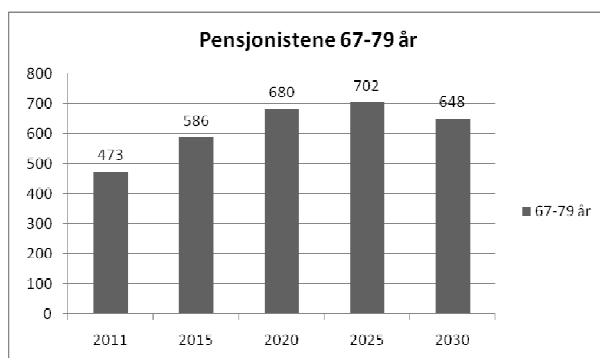
3.6.4 Voksengruppa 35-49 år

Aldersgruppa 35-49 år vil reduseres kraftig utover planperioden. Antallet i arbeidsstyrken reduseres tilsvarende.

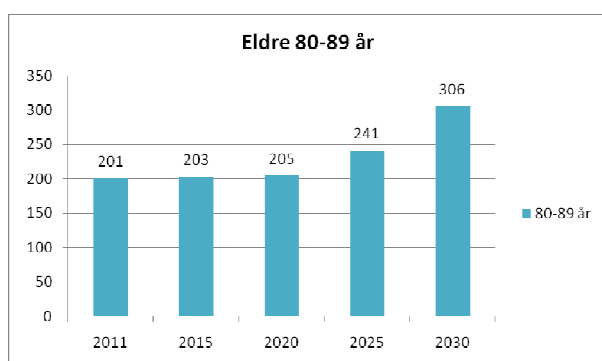
Arbeidsstyrken regnes normalt som aldersgruppene 20-66 år. Den største gruppa innenfor arbeidsstyrken er aldersgruppa 35-49 år. Ved inngangen til 2011 er det 1001 personer i denne gruppa i Nordreisa. Prosentvis vil gruppa reduseres ut over perioden med 16% reduksjon mot 2020 og 28% mot 2030. På grunn av gruppas størrelse er det et betydelig antall det her er snakk om. Det anslås at det er ca 280 færre personer i denne gruppa i 2030 enn i 2011.

3.6.5 Pensjonistene 67 – 79 år

Pensjonistgruppa består i 2011 av 473 personer. Det er denne gruppa som øker mest mot 2025 med opp mot 50%. Dette betyr at det innenfor gruppa er hele 230 flere personer enn i 2011. "Pensjonistbølgen" i Nordreisa har startet og vil kuliminere/flate ut rundt 2025, dvs. om 10-14 år.

3.6.6 Eldregruppa 80-89 år

Eldregruppa er pr 2011 den minste aldersgruppa med 201 personer. Frem til 2020 er det bare ubetydelige økning i gruppa. Fra 2025 øker antallet i gruppa (20% - 40 personer) og betydelig mot 2030 (52% - 105 personer). "Eldrebølgen" i Nordreisa vil for alvor starte fra om lag 2025 og øke kraftig utover i planperioden.

4. Nordreisasamfunnets viktigste utfordringer mot 2030

Formålet med kommuneplanprosessen er bla å avdekke utfordringer som vi står ovenfor eller har og beskrive en politikk for hvordan disse skal håndteres. Kunnskap om de ulike problemstillinger ligger i bla statistikk, hos fagpersoner, politikere eller andre innbyggere. Til sammen utgjør dette et faktagrunnlag som er utgangspunkt for denne kommuneplanen. Det er verdt å merke seg at dette grunnlaget aldri bli bedre enn tilgangen til informasjon. Hvis tilgangen til informasjon er dårlig – så blir faktagrunnlaget dårlig og motsatt.

Det statistiske faktagrunnlaget og oppsummering av en rekke fagtemamøter for Kommuneplan for Nordreisa mot 2030 er oppsummert i dokumentet "Hvordan står det til" datert 30.mai 2011⁴

Med dette som utgangspunkt trekkes følgende hovedutfordringer frem:

Endringer i aldersgrupper og konsekvenser av dette

Statistisk materiale og utsiktsanalyser anslår at befolkningssammensetningen i Nordreisa vil endre seg betydelig frem mot 2030. Størst endring ser vi for aldersgruppene 35-49 (nedgang på ca 300 personer) og betydelig økning for aldersgruppene over 67 år. Disse endringene vil dra med seg noen viktige utfordringer;

- **Tjenestebehovet øker.** Vi legger til grunn at behovet for tjenesteyting innenfor helse, pleie og omsorg, barnehage og skole øker sett ut fra dagens situasjon. Dette får økonomiske effekter (se under) og sterkt økt rekrutteringsbehov innenfor både offentlig og privat sektor.
- **Rekruttering.** Stor andel av dagens arbeidstakere går ut av arbeidslivet pga alderspensjon. Det er ikke mange nok i ungdomsgruppene til å erstatte disse. Det blir sannsynligvis

⁴ Link til "hvordan står det til" fra mai 2011

[http://img6.custompublish.com/getfile.php/1669910.1386.rswtvcscrq/Statusbeskrivelse+til+kommuneplan+-+fullversjon+ver+31052011\[1\].pdf?return=www.nordreisa.kommune.no](http://img6.custompublish.com/getfile.php/1669910.1386.rswtvcscrq/Statusbeskrivelse+til+kommuneplan+-+fullversjon+ver+31052011[1].pdf?return=www.nordreisa.kommune.no)

arbeidskraftsmangel i Nordreisa som forsterkes utover i perioden. Konkurransen om arbeidstakere er allerede stor landet sett som helhet.

- **Økonomisk balanse.** Kommunens inntekter har sterke sammenhenger med folketall og befolkningssammensetningen (rammeoverføringer) samt skatteinntekter. Det er sannsynlig at rammeoverføringene øker mindre enn de faktiske utgiftene til tjenesteproduksjonen. Det er også sannsynlig at skatteinngangen vil gå ned ved at flere personer er pensjonert og færre er i ordinært arbeid (sett ut fra 2011). Det vil trolig kreve svært strenge prioriteringer mellom ulike tjenesteområder for å oppnå en balanse mellom utgifter og inntekter.
- **Mange ute av arbeid.** Nordreisa har relativt sett større andel uføre og sykemeldte enn gjennomsnitt i fylket og landet. Mange av disse har en viss arbeidsevne som de ikke får brukt. Tilrettelegging og tilpasning samt forebygging vil være viktige innsatsområder.
- **Høye forventninger til kommunen.** Nordreisa kommune har på svært mange felt en meget god tjenesteleveranse. På andre områder er det forbedringspotensial. I ytterligere andre tilfeller er forventningene til kommunens tjenesteyting større enn hva kommunen faktisk kan levere. Dette gapet vokser etter hvert som kommunene får stadig vanskeligere økonomi.

5. Suksessfaktorer for Nordreisa mot 2030?

Hvordan skal Nordreisa møte utfordringene vi ser? Hva må vi lykkes med for å ta Nordreisa dit vi vil og ikke dit vi blir dratt? Kommuneplanen legger til grunn 4 *hovedinnsatsområder* som vi må lykkes med hvis Nordreisa skal klare å møte fremtiden og fortsette veien mot vår visjon.

1. **Den store attraktivitetskonkurransen.** Konkurransedyktige arbeidsplasser, muligheter for bolig, et livskraftig sted og godt bomiljø, markedsføring og omdømmme.
2. **Inkluderende lokalsamfunn** – det åpne sted. Innbyggernes mulighet til påvirkning og medbestemmelse, åpen stedidentitet og ta i bruk innflytternes kompetanse.
3. **Folkehelse – påvirkning foran behandling.** Økt arbeidsdeltakelse, flere med fullført utdanning, bolig til alle, sosial tilhørighet og tilgjengelighet, tilpasning av kommunalt tjenestenivå, ytre miljøfaktorer, tilrettelegging for positiv individuell helseadferd.
4. **Økonomisk handlefrihet.** Tilfredsstillende netto driftsresultat, stram økonomistyring og ledelse, effektiv tjenesteproduksjon og organisering, økt arbeidsnærvær.

5.1 "Den store attraktivitetskonkurransen"

Nordreisa må lykkes i attraktivitetskonkurransen. Det vil si at vi må være attraktiv som bosted og som arbeidssted for stadig flere. Nordreisa må være attraktive for innflyttere / arbeidstakere som skal bidra i samfunnet og erstatte de som går ut av jobb. Vi må være mer attraktiv for næringsetablering og vi må være et godt alternativ for regionens ungdom som skal etablere seg

etter endt utdanning (tilbakeflytting) og vi må være attraktiv for besøkende som er kunder for næringslivet.

Eller som ønsker seg tilbake til hjemstedet og/eller til et sosialt nettverk og familie. Nordreisa har historisk sett vært attraktiv nok til å tiltrekke arbeidskraft fra andre kommuner på varig basis (innflyttere) eller midlertidig basis (gjennomflyttere). Selv om kommunen gjennomsnittlig ”taper” mellom 20 – 30% av hvert kull til storbyregionene sørpå og Tromsø, så har kommunen i perioder hatt stor innflytting som har kompensert for dette. Det er stor sannsynlighet for at konkurransen om disse hodene og hendene vil tilspisse seg i årene som kommer.

Det finnes ikke noe entydig mål på attraktivitet. Vi legger til grunn at å være attraktiv handler om at samfunnet Nordreisa (og Nord-Troms) skal representere et reelt alternativ for innflyttere og besøkende og at samfunnet skal ha kvaliteter som gjør at de som allerede er her velger å fortsette med det.

I denne sammenhengen er det relevant å se på hva som er motivene for flytting *til* periferiområder. Kjetil Sørli (NIBR) definerer dette som et ”samspill mellom forhold som vi tar for gitt og forhold som vi definerer som begrunnelser. Sammenhengen mellom disse er uoversiktlig og omskiftelig”. Vi må forholde oss til samfunnsmessige rammer som er i stadig endring (verdensøkonomi, sentralisering osv), individuelle preferanser (enhver sine holdninger, behov) sett ut fra de valgmuligheter som foreligger.

Vi tror det er relevant å fortolke *flyttemotiver* som ”attraktivitetsparameter” eller viktige faktorer som påvirker Nordreisa sin attraktivitet for dagens og fremtidens innbyggere.

5.1.1 Vår viktigste målgrupper

Barn og unge fra kommunen: Nordreisa må ivareta våre egne ungdommer. Gi dem en god start på livet og et sterkt og godt fundament for den enkeltes videre utvikling. Barn og unge som har en positiv opplevelse av sitt hjemsted og som har sterkt tilknytning til hjemstedet vil lettere komme tilbake etter endt utdanning.

Unge voksne fra andre kommuner og land: Personer mellom 25 og 40 år som har relevant utdanning for de jobbene vi har i kommunen og som ser store muligheter til å realisere det hverdagslivet de ønsker i Nordreisa både mht jobb og fritid.

Små Kift bedrifter: Små kunnskapsintensive foretak som kan bo og jobbe i Nordreisa, og som ikke nødvendigvis er avhengig av geografisk nærhet til store markeder.

Potensielle tilbakeflyttere: Personer som har flyttet ut for å studere og/eller jobbe og som skal etablere seg.

5.1.2 Prioriterte innsatsområder

- **Arbeidsplasser med stor tiltrekningskraft.** Varierte og gode muligheter innen arbeidsmarkedet og utdanning er svært viktig for et steds attraktivitet. Arbeidsmuligheter er "katalysator" for attraktivitet. Det legges til grunn at det vil være et betydelig arbeidskraftsbehov i kommunen både innen offentlig og privat sektor frem mot 2030. Bare innen kommunal sektor må trolig minst 40-50% av dagens ansatte erstattes i løpet av en 10-15 års periode. Det utgjør om lag 150-200 arbeidsplasser. Arbeidsplassene i Nordreisa må være spesielt attraktive og ha spesielt stor tiltrekningskraft som "kompenserer" for vår perifere beliggenhet. Hvordan blir de arbeidsplassene vi har spesielle og attraktive og konkurransedyktig? Vi vet ikke alt, men noe vet vi om hva som skaper tiltrekning. Sterke fagmiljø som gir utviklingsmuligheter for den enkelte, gode rammebetingelser og endringsvillige og progressive organisasjoner.
- **Særlig gode muligheter for egen bolig.** Mulighet for å få boliger med riktig kvalitet og til riktig pris. Hvis mulighetene er gode tas de ofte for gitt, hvis de ikke er til stede eller dårlig så fungerer de som diskvalifisering. Nordreisa må bli tydeligere på de mulighetene som allerede er tilrettelagt, samtidig som vi må innta en mer aktiv holdning ifht tilrettelegging for folks ulike boligbehov enten det er tettstedsnære boliger, spesialinteresseboliger eller bosetting i bygdene. Kommunen må styrke arbeidet også med andre tilretteleggende tiltak som støtteordninger og stimuleringsordninger, herunder det boligsosiale arbeidet. Stikkord: Tilgjengelighet, kvalitet, variasjon, kostnader
- **Særegent sted og miljø.** Nordreisa må ha fortsatt stor fokus på de kvalitetene som befolkningen "lever for" og bli enda bedre på å tilrettelegge for et godt og meningsfylt hverdagsliv for den enkelte. Aktivitetstilbud for alle aldersgrupper innen idrett, kultur eller annet er av stor betydning for bla trivsel og sosial tilhørighet. Dette innsatsområdet omfatter også tilgjengelighet til varer og tjenester. Nordreisa har allerede et godt tilbud innen handel og service, men det er ikke gitt at dette vil fortsette. Stedsutviklingstiltak dvs tiltak som bedre tettstedets kvalitet for folk flest er et ledd i slik satsing. Vi må også jobbe for å opprettholde og forbedre gode kommunikasjoner inn og ut av regionen/kommunen. Vegnett, flytilbud, kollektivtilbud og bredbånd er viktige satsingsområder. Trygge nærmiljø for barn og voksne verdsettes. Nordreisa må arbeide for å forbedre oppvekstvilkår og å styrke de sosiale nettverkene i hele lokalsamfunnet. Vi har noen fortrinn med å være få – vi kan lettere se hverandre og ta vare på menneskene rundt oss. Stikkord: Ting å gjøre på fritiden, sosiale miljø, takhøyde, forhold til naboer, barns oppvekstmiljø, kommunale tjenester mv
- **God markedsføring og godt omdømme.** Et steds omdømme er summen av de inntrykk som andre har om "oss". Har Nordreisa et *svakt* omdømme (altså er lite kjent) eller har vi et *dårlig* omdømme? Å gjøre det godt i praktisk handling og riktig kommunikasjon er med på å endre kommunens omdømme. Nordreisa må ha fokus og bevissthet rundt omdømmearbeid. Det handler ikke om å fortelle om bare det gode, men å ha en klar formening og strategi for hvordan vi ønsker at samfunnet skal være for den enkelte.

5.2 Inkluderende lokalsamfunn – et åpent sted

Inkluderende lokalsamfunn handler om hvordan den enkelte av oss blir ivaretatt og hvordan vi selv ivaretar andre. Distriktssenteret⁵ hevder at det spiller en rolle hvordan tilflyttere og andre blir møtt, av lokalbefolkningen, av lag- og foreninger og fra kommunens side. Dette gjelder også andre besøkende og ikke minst de innbyggerne som er her.

I en rapport om asylmottak og lokalsamfunn fra Agderforskning og Senter for ByØkologi på oppdrag fra UDI, fremheves det at det oppleves positivt at stedet klarer å etablere en samhandlingskultur – **det åpne sted**. I tillegg til det fysiske stedet, kan et sted forstås som en sosial arena hvor enkeltmennesker, grupper og institusjoner samhandler og har en sosial relasjon til hverandre. I stedet som er åpent ligger det en forståelse av at steder er et møte mellom mennesker med ulike historier og bakgrunn. I rapporten sies det at møteplasser og møter mellom forskjellighet binder folk sammen på tvers av kulturelle, sosiale og materielle distanser.

Inkluderende lokalsamfunn er også en vesentlig del av "attraktivitetskonkurransen". Vi oppfatter det allikevel som så viktig at det trekkes ut som et eget fokusområde.

5.2.1 Prioriterte innsatsområder

- **Innbyggernes mulighet til innflytelse og vilje til ansvar – sosialt engasjement.** Ungdom må gis innflytelse, de må få delta og sette noen premisser i utviklingsarbeidet som kommunene driver. Dette fører til en sterkere tilhørighet til hjemstedet som igjen kan gjøre at ungdom i større grad kan velge å flytte tilbake.

Dette gjelder også andre grupper i samfunnet som ikke normalt er de mest dominerende i lokale utviklingsprosesser, spesielt utenlandske tilflyttere. Kommunene må bli flinkere til å invitere disse gruppene mer med inn i lokalt utviklingsarbeid.

På den andre siden må vi forvente mer sosialt engasjement fra innbyggere. Rettigheter følges av plikter.

- **Åpne og inkluderende stedsidentiteter.** Et aspekt som skaper tillit og trivsel er inkluderende stedsidentitet. Bolyst handler om å åpne grensene for hvem som får lov å definere seg som innbygger på et sted. For å fremme stedsutvikling i distriktene er det viktig å ta innbyggerne på alvor og sørge for å lage vide kategorier, slik at en finnmarking rett og slett blir en person som bor i Finnmark, og en nordlending blir en person som bor i Nord-Norge, uavhengig av slekt, hudfarge, dialekt og tradisjon. Dersom en ønsker en positiv utvikling i distriktene er det viktig å skape positive, åpne og inkluderende stedsidentiteter, samtidig som at en satser på å formidle de spesifikke fortrinnene som kjennetegner det å bo på mindre steder.
- **Ta i bruk innflytternes kompetanse.** I Sparebank 1 Nord-Norge sitt konjunkturbarometer for 2011 fremheves det at Nord-norsk økonomi er i vekst og at optimismen befester seg i landsdelens næringsliv, men knapphet på kompetent arbeidskraft er i ferd med å bli en

⁵ <http://www.distriktssenteret.no/blogg/inkluderende-lokalsamfunn>

utfordring for stadig flere næringer og bedrifter i nord. Landsdelen trenger all arbeidskraft den klarer å generere selv og mer til. Det vises til at innvandrere med høy utdanning er en viktig ressurs som fyller posisjoner i privat og offentlig sektor og samtidig bidrar til internasjonalisering av næringsliv og samfunn. Samtidig opplever for mange innvandrere at de ikke får jobber de er kvalifiserte for og ikke får brukt sine kunnskaper og kompetanse.

Globalisering av økonomien gjør at distrikts-Norge har stort behov for kompetent arbeidskraft med ulik kulturkompetanse. Utenlandske innflyttere med ulik kompetanse er en ressurs som næringslivet har stor bruk for nå og i fremtiden.

Bedriftene i distrikts-Norge har også en jobb å gjøre i forhold til å gjøre kjent både for ungdom og utenlandske tilflyttere at det ligger spennende jobbmulighetene i det globaliserte distrikts-Norge. Utfordringen består også i å tørre å slippe til nye hoder og hender.

5.3 Folkehelse – påvirkning foran behandling

Nordreisa samfunnet har utfordringer knyttet til innbyggernes helsetilstand (jmf "Folkehelsebarometeret"). Samtidig vet vi at en aldrende befolkning – i visse tilfeller – vil stille ekstra krav til en godt utformet folkehelsepolitikk.

Folkehelse er et begrep som tar for seg befolkningens helse som helhet og de faktorer som påvirker denne. Tilnærmingen til dette begrepet må derfor være tverrsektorielt og tverrfaglig. De overordnede målene for folkehelsepolitikken er *flere leveår med god helse i befolkningen som helhet og å redusere sosiale helseforskjeller mellom ulike sosioøkonomiske grupper i befolkningen, mellom etniske grupper og mellom kvinner og menn* som vi ser i dag. Vektingen av sosiale påvirkningsfaktorer innebærer en **dreining av folkehelsearbeidet fra et sykdomsperspektiv til et påvirkningsperspektiv** (jf. ny Folkehelselov gjeldende fra 1. januar 2012). Sykdomsperspektivet tar ofte utgangspunkt i bestemte sykdommer eller tilstander, mens påvirkningsperspektivet fokuserer mer på faktorer som påvirker helsen. Gjennom dette dreies også folkehelsepolitikken mer ut fra helsesektoren og mer inn i politikken og andre sektorer i kommunen. Fokus må nå ligge på tiltak i alle sektorer og faktorer som påvirker befolkningens helse. I korte trekk - gode oppvekst og –levekår som legger til rette for sunne levevaner, fremmer felleskap, trygghet og deltakelse.

Innsatsområdene knyttet til folkets helse er de faktorene som vi vet påvirker den enkeltes helsetilstand

5.3.1 Prioriterte innsatsområder

- **Økt arbeidsdeltakelse og inntekt.** Det går vesentlige sosioøkonomiske skillelinjer mellom de som deltar og de som står utenfor arbeid. Sosial nød og fattigdom kan lett gå i arv og det medfører ofte uførhet og dårlig helse og livskvalitet. Ved alternativ attføring og tilbud om tilpasset arbeid kan en bryte vonde sirkler og frigjøre ressurser. Blant annet fattigdomsproblematikk, boligsosiale problemstillinger og andelen fullført videregående utdanning kan knyttes til dette innsatsområdet. *Nordreisa må lykkes med å sikre bedre*

arbeidsdeltakelse også for de gruppene som i dag faller utenfor arbeidslivet. Nordreisa må ha fokus på å sikre tilstrekkelige antall lærlingeplasser for unge i videregående opplæring, vi må gi bedre rom for tilpasset arbeidsdeltakelse for personer med ulike former for funksjonsnedsettelse eller psykiske lidelser mv. Viktige stikkord: Hva gjøres for å hindre frafall fra arbeidslivet, mht seniorpolitikk, mht lærlingeplasser, mht arbeidstrening og vernede bedrifter?

- **Flere med fullført utdanning.** Gjennomført skolegang er en beskyttelse mot dårlig helse og sosial isolering. I tillegg er utdanning i seg selv kriminalitetsforebyggende. Det gjøres allerede en god innsats i kommunen på flere fronter knyttet til mestring og motivasjon som hinder for frafall i skolen (Ny giv – grunnskole og videregående skole, MEST-prosjektet v/ Ottar Remmen/Storslett skole). Nordreisa må fortsatt ha et sterkt fokus på forebygging mot frafall i skolen og utnytte de potensialene som ligger i eks grønn omsorgstilbud samt i en generell styrking av kvalitet i skolesektoren (både resultat og sosiale forhold). Tilbud om høyere utdanning må også videreføres og forsterkes. I dag har vi Nord-Troms studiesenter som på få år har hatt svært mange studenter. I mangel av en høyskole vil dette tilbudet fortsatt kunne gi effekter for lokalsamfunnene og enkeltpersoner i Nord-Troms. Viktige stikkord: Skolefravall. Tiltak for satsing på basisferdigheter (lesing, regning, IT, mv), leksehjelp osv. Skolemiljø og trivsel, levevaner eks. fysisk aktivitet, kosthold, tobakk, rus mv
- **Bolig til alle.** Utbyggingsstrategi for boliger krever avveininger som berører både miljø, oppvekst, livskvalitet og tjenesteyting. I dag er tilgangen på boligtomter i Nordreisa god, men det er vanskelig for mange grupper å få råd til egen bolig. Kostnadene med å bygge egen bolig er økt betydelig de siste årene. Nordreisa må være med på å finne løsninger også for grupper som pga kostnader har vansker med å komme seg inn i boligmarkedet. Generelt sett må Nordreisa utnytte de fortrinn vi har mht "god plass". Dette må også omsettes til høy kvalitet dvs muligheter for fysisk aktivitet i sikre omgivelser, sikkerhet mot fare og tilgjengelighet for alle. Stikkord: Tilgangen til varierte boliger, boligsosial handlingsplan, boligforhold ifht trafikksikkerhet og kapasitet på skoler/barnehager, forurensningstrusler (støy, støv, lukt mv), nærmiljø (gang-sykkelveier, turområder, lekearealer mv), universell utforming.
- **Sosial tilhørighet og tilgjengelighet.** Sosialt nettverk bidrar til god helse. Ensomhet og mangel på sosiale nettverk er svært problematisk for de det gjelder. Selv om mange av Nordreisa sine innbyggere deltar i frivillig arbeid, idrett og kultur, så er det også mange eldre, aleneboende og tilflyttere som mangler nettverk og føler seg ensom. Nordreisa må sørge for at det er mange nok sosiale arenaer og institusjoner som jobber for å motvirke ensomhet og mangel på sosial tilhørighet. Styrking av offentlige baserte institusjoner som frivillighetsentral, frisklivssentral og frivillig institusjoner innen idrett, kultur, grendelag mv vil være viktige virkemidler i denne sammenhengen. Nordreisa kommune må også gjennom sitt arbeid fortsatt åpne opp for mer og bedre medvirkning og deltakelse fra barn, unge og andre befolkningsgrupper. De demokratiske prinsippene for planlegging og drift må ytterligere forsterkes. I dette er å sikre at personer som ikke mestrer den digitale hverdagen like godt som samfunnet legger opp til ikke utestenges. Stikkord: Sosiale møteplasser,

universell utforming, medvirkningsperspektivet (planer), barn og unges rettigheter, kulturlivet, frivillig sektor.

- **Tjenestenivået og tilpasning til behovene.** Bærekraftig velferdsutvikling vil gi bedre helse, være mer samfunnsøkonomisk og gi et mer bærekraftig helsevesen. Nordreisa har ved inngangen til samhandlingsreformen generelt sett et godt tilpasset omfang og kvalitet på helse, omsorgs og sosialtjenestene. Kommunen har i mange år hatt på seg å være foregangskommune gjennom Sonjatun modellen, herunder etableringen av Distriktsmedisinsk senter (DMS). I dag er det bla uklarerheter om hvilken rolle og funksjon dette senteret skal ha i en regional kontekst og det etterlyses et sterkere politisk fokus på Nordreisa sin rolle som vertskommune for regionale helse- og spesialhelsetjenester . Nordreisa må forsterke og videreutvikle den kompetansen og posisjonen som ligger til DMS og Sonjatun. I dette ligger fortsatt fokus på samvirke regionalt, på sektorovergrepene perspektiv og på videreutvikling. Stikkord: Planlegger kommunen et tjenestetilbud som samsvarer med befolkningsutviklingen og deres behov, sett i forhold til dagens kapasitet? Tilbudene ifht samhandlingsreformen?
- **Ytre miljøfaktorer.** Kommuneplanen skal tydeliggjøre risikofaktorer i det fysiske miljøet som i ulik grad kan påvirke folks helse. Kommunen har gjennom sin planlegging ansvar for å sikre at det ikke bygges inn økt sårbarhet i samfunnet. Dette sikres bla gjennom arealplanlegging hvor fokus ligger spesielt på naturfarer (Flom, skred mv) og virksomhetsfarer (Trafikkulykker, akutt forurensning, strømbrudd mv). Utvikling av gode verktøy for håndtering av risiko, sårbarhet og beredskap er svært viktig. I dette ligger også fokus på forventede effekter av klimaendringer eks havnivåstigning, økt nedbørsmengde og hyppigere ekstremvær. Under dette tema ligger også fokus på den enkelte arbeidstaker mht miljørettet helsevern. Det er i bla bygg og anleggsbransjen vært et stort fokus på dette og også i de øvrige kommunale virksomheter gjennom miljøfyrtårsarbeidet. Nordreisa må i det videre styrke perspektivene knyttet til miljørettet helsevern for å motvirke og forebygge midlertidig og varig frafall fra arbeidslivet. Det omfatter både psykososialt og fysiske forhold på arbeidsplassene. Stikkord: Miljørettet helsevern (miljøfaktorer, drikkevann mv), Beredskap og samfunnsmessig sårbarhet, kriminalforebyggende tiltak.
- **Tilrettelegging for positiv individuell helseadferd.** Faktorer som ernæring, fysisk aktivitet, bruk av rusmidler og tobakk, og seksuell helse har stor betydning for folkehelsen. I første rekke er dette tema nettopp hver og en sitt ansvar. Nordreisa må imidlertid legge til rette for en betydelig økt satsing på disse tema bla i barnehage og skole. De ansatte innenfor disse sektorene må også gis anledning til kompetanseoppbygging på dette og at kunnskapsoverføring mellom fagenheter (eks helsetjenestene - skole). Det bør være et selvstendig mål om at kompetansen som allerede ligger i organisasjonen kommer til nytte også i andre virksomheter. I praksis dreier det seg om et mye sterkere fokus på påvirkningsperspektivet / forebygging samt en sterkere innsats på sektorovergrepene arbeid. Det handler også om hvilke systemer kommunen bygger opp for å tilbyd ernæringsmessig riktig mat i skolene mv. Dette er først og fremst et organisatorisk grep og mindre et økonomisk spørsmål. Innenfor tema ligger også i hvilken grad, og med hvilken kraft kommunen og andre lykkes med å legge til rette for fysisk aktivitet i hverdagen. Nordreisa

har vært god på dette i de siste årene (Kvænneprojektet, nærmiljøløyper, 10 på topp) men det er fortsatt mye ugjort på tilretteleggings og anleggsfronten (fotballhall, svømmehall, skilting/ merking, nærmiljøanlegg osv) Stikkord: bevisste strategier og tiltak for å oppfylle samhandlingsreformens krav til helsetjenestens andel til det helsefremmende og forebyggende arbeidet? (Eks. satsing på helsestasjons- og skolehelsetjenesten og frisklivssentral), Drøftes arealstrategier og tiltak for å tilrettelegge lokalsamfunnet for å bidra til mer fysisk aktivitet? Ernæring, rusmidler, mv

5.4 Økonomisk handlefrihet

NORDREISA skal ha god økonomistyring og optimal utnyttelse av ressurser. Dette er en forutsetning i en presset økonomisk virkelighet. Fokus på økonomi skal sikre handlefrihet til å utvikle kommunen og sikre prioriterte tjenesteområder.

Pr 2011 har Nordreisa kommune opparbeidet et akkumulert negativt resultat (underskudd) på vel Kr 27 mill. Dette er en reduksjon fra 2010 på ca 6 mill kroner. I hovedtrekk har Nordreisa kommune et generelt misforhold mellom de inntektene kommunens har og de utgifter kommunen har. Hvis kommunen har som mål å rette opp misforholdet er det i tilfelle kun to reelle valgmuligheter alene eller i kombinasjon;

- Øke inntektssiden
- Redusere utgiftssiden

Sett ut fra kommunens brutto inntekter i 2010 fordeler det seg som følger (av Kr 355 mill i 2010);

- 23 % er skatt på inntekter og formue
- 39 % er statlige rammeoverføringer og andre statlige driftstilskudd
- 34 % på salgs- og leieinntekter og andre driftsinntekter
- 4 % på eiendomsskatt

Generelt sett kan det hevdes at kommunens direkte påvirkningsmulighet på inntektssiden er svært begrenset. Både skatteinntekter og de statlige overføringene er en konsekvens av folketallet, antall personer i arbeid og deres inntekt og næringslivets lønnsomhet. Vi kan si at dette er påvirkbart, men i indirekte forstand. I tillegg er forholdet mellom skatt og rammeoverføringer mer eller mindre konstant. Økt skatteinngang betyr reduserte rammeoverføringer.

I 2010 hadde Nordreisa kommune brutto utgifter vel Kr 380 mill. Utgiftene fordeler seg i hovedsak som følger;

- 65 % på lønn og pensjonsutgifter (hvorav pensjon alene utgjør 7 %)
- 18 % på kjøp av varer og tjenester

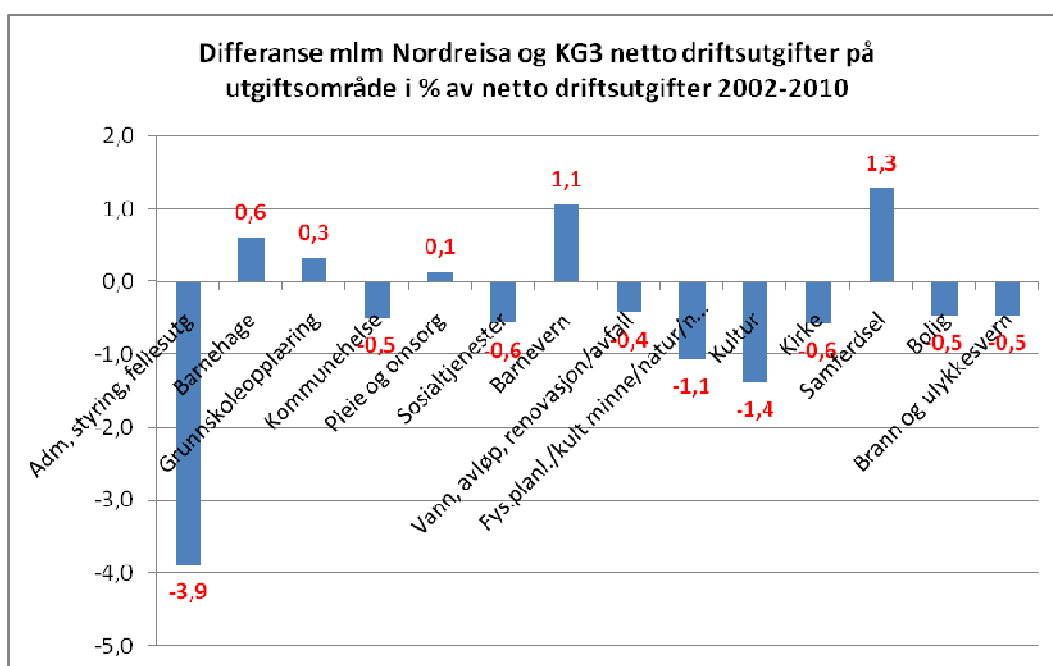

- 7 % på renteutgifter, avdrag og låneomkostninger

Øvrige utgifter knyttes til avskrivninger og annet

Utgiftssiden kan påvirkes av kommunen selv og det foreligger krav og retningslinjer fra staten ifht hvilke prioriteringer som en mener kommunen skal gjøre. Det handlingsrommet som kommunen har gir mulighet for kostnadsreduksjon og dermed å oppnå balanse mellom inntektene og utgiftene. Det store spørsmålet er imidlertid på hva og hvordan det skal gjøres.

En vesentlig del av utgiftene i kommunen knyttes direkte til tjenesteproduksjonen, eller kalt driftsutgifter. En enkel sammenstilling mellom Nordreisa og Kommunegruppe 3 (KG3) viser at Nordreisa har totale netto driftsutgifter som er ca Kr 5500,- mindre pr innbygger enn gjennomsnittet for KG3. Hvis Nordreisa skulle drevet på samme nivå som gjennomsnittet ville vi hatt over Kr 26 mill mer i driftsutgifter i 2010.

Figur 5: Differansen mellom Nordreisa og KG3 i % av driftsutgifter. Gjennomsnitt 2002-2010. Negativ tall viser hvor Nordreisa bruker mindre enn gjennomsnittet for KG3. Positive tall viser hvor Nordreisa bruker mer enn gjennomsnittet for KG3.

Nordreisa har en høyere lånegjeld enn KG3. I 2010 utgjør den netto lånegjelden vel 85% av brutto driftsinntekter. For KG3 er tilsvarende i 2010 64%. Det betyr også at de årlige finansutgiftene blir høy. I 2010 utgjør denne posten ca 5,5% av brutto driftsutgifter mens det for KG3 utgjør 3,5%. Hvis Nordreisa skulle ligget på gjennomsnitt hadde finanskostnadene vært ca Kr 7 mill lavere i 2010.

Nordreisa kommune har en generell ubalanse mellom inntektene og utgiftene som fører til flere år med negative driftsresultat. Udekte underskudd gir kommunen mindre valgfrihet og mindre mulighet til å utvikle kommunen og produsere velferdstjenester med høy kvalitet. Det er naturligvis ingen enkle løsninger for kostnadsreduksjon. De negative resultatene fører også med seg et politisk overfokus på økonomi som sådan og et underfokus på kvalitet og

tjenesteleveransen til innbyggerne. Mange medarbeidere føler også et betydelig press pga usikkerheter ifht arbeidet og reduserte muligheter for medvirkning i egen arbeidshverdag.

Driftsomfanget i Nordreisa, totalt sett, synes å være på et rimelig nivå sammenliknet med gjennomsnitt for kommunegruppe 3. Det er allikevel sannsynlig at det er mulig å opprettholde en høy tjenestekvalitet selv om driftsutgiftene reduseres. Det forutsetter et større fokus på "tjenestekvalitet" og en større endringskompetanse i hele organisasjonen. En del kostnader vises ikke direkte i KOSTRA. Ett av disse er ekstra kostnadene knyttet til sykefravær. Nordreisa kommune har over tid hatt et høyt fravær pga sykdom. Det finnes ingen klare tall på hvor mye dette utgjør i ekstra kostnader for kommunen, men det antydes fra NAV en ekstrakostnad på mellom 10 og 20 mill. (alternative beregningsmåter). Det utgjør i 2010 om lag 5 % av de totale kostnadene. Det er stor usikkerhet hva sykefraværet faktisk koster, men en reduksjon til landsgjennomsnitt vil gi en stor økonomisk gevinst. I tillegg kommer de sosiale gevinster for den enkelte som ikke kan prissettes.

5.4.1 Prioriterte innsatsområder

- **Redusere driftsnivået (utgifter).** Netto driftsresultat for kommuner angir forholdet mellom driftsinntekter og driftsutgifter, medregnet netto renteutgifter og lånevdrag. Netto driftsresultat anses som den primære indikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. I følge fylkesmannen bør netto driftsresultat være ca. 3 % dersom kommunen skal få tilstrekkelig økonomisk handlefrihet til nye investeringer eller foreta avsetninger for å møte uforutsette svingninger i utgifter og inntekter. Nordreisa kommune har ikke klart å oppnå et netto driftsresultat på 3 % de siste årene og har derfor ikke satt av midler til fond som en reserve.
- **Stram økonomistyring og ledelse.** Med en stadig strammere økonomi er det viktig at budsjettene holdes. Gjennom plan og budsjettprosessen og rapporteringer vil den enkelte enhet få en god forståelse for hvilke økonomiske rammer som er stilt til rådighet. Mange enhetsledere har i tillegg til sin adm drift ordinære driftsoppgaver. En sterkere prioritering evnt organisering av ledelse på flere nivå er muligheter som må vurderes.
- **Effektiv tjenesteproduksjon og organisering.** KOSTRA-tall (kommune-stat-rapportering) indikerer at Nordreisa kommune har noen områder hvor det kan være mulig å effektivisere og redusere kostnader uten at kvaliteten i tjenestetilbudet reduseres i vesentlig grad. Dette til tross for at kommunen har effektivisert gjennom flere år. Strukturelle forhold, blant annet knyttet til organisering av tjenesteproduksjonen gjør at en god del av effektiviseringspotensialet ikke kan tas ut på kort sikt. Ved nye investeringer er det viktig at de bidrar til å utløse potensialet for lavere driftsutgifter. KOSTRA vil bli brukt som grunnlag for analyser av effektiv tjenesteproduksjon.
- **Betydelig økt arbeidsnærver.** Sykefravær er produktivitetstap. Det vil være av største betydning, både for den enkelte, men også for organisasjonen å øke arbeidsnærveret betydelig. Landsgjennomsnittet ligger på om lag 94%. Nordreisa kommune har gjennomsnittlig over tid hatt et nærvær på under 90 %.

